

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 2009.9.21
KOM(2009) 487 galutinis

**KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo pažangos ataskaita

KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

Aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo pažangos ataskaita

(Tekstas svarbus EEE)

1. ĮVADAS

Užtikrinti aukštojo mokslo kokybę – vienas svarbiausių siekių kuriant nuoseklią, suderinamą ir patrauklią Europos aukštojo mokslo erdvę (toliau – EAME) ir siekiant visoje Europoje vykdomo Bolonijos proceso tikslų. Pastarąjį dešimtmetį Europoje ir visame pasaulyje imta vis labiau domėtis aukštojo mokslo kokybės užtikrinimu. Vykstant globalizacijos ir ekonominės integracijos procesams bei didėjant akademiniam ir profesiniam mobilumui, stiprėja ir kvalifikacijų pripažinimo kitose šalyse reikmė. Aukštasis mokslas peržengia valstybės sienas, todėl kokybės užtikrinimas skirtingose šalyse tampa dar aktualesnis. Netikrų universitetų internete pardavinėjami padirbti diplomai parodo, kad būtina aiškiai atskirti užsienyje įgytą teisėtą išsilavinimą nuo suklastoto. Kokybės užtikrinimas padėtų didinti aukštojo mokslo skaidrumą ir patikimumą Europos piliečiams ir darbdaviams, taip pat kitų žemynų studentams ir mokslininkams.

Europos Komisija, vadovaudamasi Lisabonos strategija, paragino rengti modernias mokymo programas, veiksmingiau finansuoti ir valdyti aukštojo mokslo sistemas. Ji pripažino Bolonijos reformų, įskaitant kokybės užtikrinimą¹, svarbą. Europos Parlamentas ir Taryba jau pateikė dvi rekomendacijas plėtoti kokybės užtikrinimo kultūrą aukštosiose mokyklose. Pirmojoje 1998 m.² rekomendacijoje buvo raginama remti ir prireikus kurti skaidrias kokybės užtikrinimo sistemas. Antrojoje – 2006 m. vasario mėn. – rekomendacijoje³ aptartas tolesnis Europos bendradarbiavimas užtikrinant aukštojo mokslo kokybę.

2006 m. rekomendacijos tikslas buvo paskatinti aukštojo mokslo institucijas (toliau – AMI) parengti ar toliau plėtoti vidines kokybės užtikrinimo sistemas, o kokybės užtikrinimo ar akreditavimo agentūras – taikyti Europos kokybės užtikrinimo standartus ir gaires⁴. Nacionalinių institucijų, aukštųjų mokyklų, kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų ir jų socialinių partnerių atstovai buvo paraginti parengti Europos kokybės užtikrinimo agentūrų registrą, kuriuo galėtų vadovautis AMI, ieškančios jų reikmes ir pobūdį atitinkančių agentūrų. Rekomendacijoje valstybės narės paragintos suteikti AMI teisę naudotis užsienio akreditavimo agentūrų paslaugomis, kokybės užtikrinimo agentūros paskatintos bendradarbiauti ir stiprinti tarpusavio pasitikėjimą, be to, rekomenduota viešinti agentūrų atliktų įvertinimų rezultatus.

2006 m. rekomendacijoje Komisija paraginta:

¹ COM(2005) 152 galutinis, 2005 4 20.

² 1998 m. rugsėjo 24 d. Rekomendacija 98/561/EB, OL L 270, 1998 10 7.

³ 2006 m. vasario 15 d. Rekomendacija 2006/143/EB, OL L 64, 2006 3 4.

⁴ Priimta 2005 m. Berne vykusioje Bolonijos ministrų konferencijoje, žr. http://www.enqa.eu/pubs_esg.lasso.

- (1) *drauge su valstybėmis narėmis toliau remti AMI, kokybės užtikrinimo ir akreditavimo agentūrų, kompetentingų institucijų ir kitų šioje srityje veikiančių įstaigų bendradarbiavimą;*
- (2) *kas trejus metus teikti kokybės užtikrinimo sistemų plėtotės įvairiose valstybėse narėse bei Europos lygmens bendradarbiavimo veiklos ataskaitas.*

Tai pirmoji pažangos ataskaita. Joje analizuojama nacionalinio, Europos ir tarptautinio lygmens situacija ir siūlomos tolesnės veiklos sritys.

2. SVARBIAUSI PASIEKIMAI NACIONALINIU LYGMENIU

Šiame ataskaitos skyriuje aptariama išorės kokybės užtikrinimo reikšmė, dabartinė padėtis ir patirtis taikant kokybės užtikrinimo standartus.

2.1. Išorės kokybės užtikrinimo reikšmė

2006 m. rekomendacijoje pripažįstama, kad už aukštojo mokslo kokybę visų pirma atsako pačios AMI. Jų vidinėmis kokybės užtikrinimo sistemomis siekiama stebėti ir gerinti kokybę bei ugdyti vadinamąją kokybės kultūrą. Tačiau neretai šios sistemos nėra pakankamai nepriklausomos ir viešai prieinamos, kad suinteresuotosios šalys gautų skaidrią ir patikimą informaciją. Vadovaujantis rekomendacija, tokios informacijos teikimas yra išorės kokybės užtikrinimo sistemų, kitaip tariant, nepriklausomų kokybės užtikrinimo agentūrų, uždavinys.

Išorės kokybės užtikrinimo proceso sudedamosios dalys:

- aukštojo mokslo institucijų, programų ir skyrių kokybės vertinimas (auditas);
- įvairių tam tikros srities AMI kokybės palyginimas (lyginimas pagal nustatytus standartus);
- garantija, kad laikomasi konkrečių iš anksto nustatytų kokybės standartų (akreditacija);
- įvairių apdovanojimų už veiklos kokybę ar meistriškumą skyrimas.

2.2. Kokybės užtikrinimas įvairiose Europos šalyse

Daugelis Europos AMI plėtojo kokybės kultūrą ir vidines kokybės užtikrinimo sistemas bendradarbiaudamos su kitomis institucijomis, padėdamos vienos kitoms ir remdamosi lyginamaisiais standartais⁵. Šią teigiamą tendenciją reikėtų plėtoti toliau.

Vienas svarbiausių pokyčių – naujų kokybės užtikrinimo agentūrų ir tinklų atsiradimas. Agentūros ir tinklus pradėta kurti po 1998 m. rekomendacijos, vėliau procesas dar labiau paplito ir suaktyvėjo. Dabar kokybės užtikrinimo agentūros, nors ir nevienodos savo dydžiu, veiklos apimtimi ir sritimi, statusu bei tarptautinio bendradarbiavimo lygiu, veikia kone visose EAME priklausančiose šalyse. Daugelis jų yra neseniai įsisteigusios nedidelės agentūros, turinčios nedaug patirties ir menkus ryšius su kitomis Europos ar pasaulio agentūromis. Beveik visos jos veikia tik savo šalyje (ar regione); tarptautiniu mastu aktyviai veikia vos

⁵ Trends V, *Universities shaping the EHEA*, EUA, 2007 m.

kelios agentūros. Didžiuma agentūrų daugiausia dėmesio skiria programų vertinimui, tačiau vis daugiau jų įsitraukia į institucijų akreditavimo ar audito veiklą⁶.

2009 m. Bolonijos proceso pažangos ataskaitoje⁷ patvirtinama, kad AMI daugumoje šalių aktyviai dirba siekdamas parengti aiškias vidines kokybės vertinimo sistemas, kurios atitiktų ir išorės vertinimo procedūras. Didžiausias daugumos šalių uždavinys – parengti mokymosi rezultatų vertinimo tvarką. Pažangos ataskaitoje naudojami trys kokybės užtikrinimo pažangos vertinimo rodikliai:

- *išorės kokybės užtikrinimo mastas*: geriausių rezultatų pasiekia šalys, turinčios išorės sistemą, kuri taikoma visoms institucijoms, dirbančioms pagal Europos kokybės užtikrinimo standartus ir gaires;
- *studentų dalyvavimo lygis*: geriausių rezultatų pasiekia šalys, kuriose vadovaujant nacionalinėms kokybės užtikrinimo organizacijoms, atliekant AMI ir (arba) mokymo programų išorės kokybės vertinimą, taikant vidaus kokybės užtikrinimo tvarką ir rengiant savęs vertinimo ataskaitas dalyvauja studentai;
- *tarptautinio dalyvavimo lygis*: geriausių rezultatų pasiekia šalys, kuriose atliekant institucijų ir (arba) programų išorės vertinimą, valdant nacionalines kokybės užtikrinimo agentūras ir atliekant išorinį jų vertinimą bendradarbiaujama tarptautiniu mastu.

Gana aukštą šių trijų rodiklių lygį yra pasiekusios tokios valstybės narės, kaip Airija, Austrija, Belgija, Čekijos Respublika, Danija, Ispanija, Jungtinė Karalystė, Nyderlandai, Norvegija, Suomija, Švedija, Vengrija, Vokietija.

Kokybės užtikrinimo Europos tinklo 2008 m. atlikto tyrimo⁸ duomenimis, didžioji dauguma agentūrų veikia nacionaliniu mastu, tačiau taip yra ne visada. Kai kuriose šalyse atskiriems aukštojo mokslo sektoriams sukurtos skirtingos agentūros: pavyzdžiui, Vokietijoje veikia didelė konkuruojančių agentūrų, kurias valdo viena akreditavimo taryba, rinkta. Dauguma kokybės užtikrinimo agentūrų šiuo metu patiria Bolonijos proceso ir tarptautinių aplinkybių nulemtus pokyčius. Dar vienas svarbus pokytis – vis aktyvesnis šios srities suinteresuotųjų šalių įsitraukimas.

2.3. Patirtis taikant kokybės užtikrinimo standartus ir gaires

Europos kokybės užtikrinimo standartai ir gairės buvo priimti 2005 m. Juos sudaro trys dalys: AMI vidinės kokybės užtikrinimo sistemos principai; agentūrų vykdomo išorės AMI ir jų programų vertinimo standartai; kokybės užtikrinimo agentūroms taikomi standartai. Šie standartai ir principai yra bendrosios gairės, kurias galima įvairiai interpretuoti atsižvelgiant į skirtingų šalių, mokslo disciplinų ar institucijų sąlygas.

Požiūris į kokybės standartus įvairiose šalyse ir suinteresuotosiose grupėse gali būti labai skirtingas, tačiau jau sukaupta tam tikros jų taikymo patirties: savęs vertinimo veikloje, vertinimo komisijose dirbo ar vertinimo proceso metu buvo apklausti tūkstančiai žmonių – aukštųjų mokyklų darbuotojų, ekspertų, studentų, verslininkų ir plačiosios visuomenės atstovų. Esminis EAME reikalavimas – studentų dalyvavimas kokybės užtikrinimo veikloje –

⁶ *Quality Procedures in the EHEA and Beyond, 2nd ENQA Survey, ENQA, 2008 m.*

⁷ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Stocktaking_report_2009_FINAL.pdf

⁸ *Quality Procedures in the EHEA and Beyond, 2nd ENQA Survey, 2008 m.*

užima vis tvirtesnes pozicijas, tačiau vis dar yra ribojamas tam tikrais aspektais ar procedūromis⁹. Verslo atstovų ir kitų šalių piliečių dalyvavimas vidaus ir išorės kokybės vertinimo procedūrose gana netolygus; paprastai daugiau jų dalyvauja agentūrų vertinimo komisijų veikloje nei priimant sprendimus.

Kokybės užtikrinimo standartų apibrėžtys nuolat tikslinamos. Puikus pavyzdys – vadinamosios E4 grupės¹⁰ seminarai, siekiant išspręsti tokius klausimus, kaip mokymosi rezultatų panaudojimas, sąsajos su kvalifikacijų sistemomis, kokybės užtikrinimo ataskaitų skelbimas, ankstesnio mokymosi pripažinimas, tarptautinis švietimas, internacionalizavimas, bendradarbiavimas ir veiklos suderinamumas su kitų pasaulio regionų veikla.

Šie standartai – bendro pobūdžio gairės, kurias skirtingos šalys, agentūros ir AMI gali įvairiai interpretuoti. Juos galima laikyti oficialių reikalavimų kontroliniu sąrašu, gero elgesio kodeksu arba neprivalomomis gairėmis. Idėja, kad agentūros šių standartų turėtų laikytis iš esmės, o ne besąlygiškai tenkinti kiekvieną iš jų, atrodo pagrįsta, tačiau taip paliekama daug erdvės interpretacijoms.

Europos AMI ir kokybės užtikrinimo agentūros kokybės standartus visų pirma taiko „tradicinėms“ studijoms aukštosiose mokyklose, tačiau kai kuriose šalyse nemažai dėmesio skirta ir nuotolinėms studijoms. Vis dėlto kokybės užtikrinimu gana menkai rūpinamasi tokiose srityse, kaip įvairių formų tarptautinis švietimas, tęstinis švietimas ir mokymasis visą gyvenimą apskritai, trumposios studijos, nuotolinis ir e. mokymasis.

Svarbu paminėti, kad Europos standartuose ir gairėse, parengtuose atsižvelgiant į Bolonijos procesą, nepabrėžiama EAME esminių reikalavimų (pavyzdžiui, susijusių su kvalifikacijų sistema ar ECTS¹¹) ar svarbiausių prioritetų (kaip antai, gebėjimas įsidarbinti ir judumas) laikymosi svarba.

3. SVARBIAUSI POKYČIAI EUROPOS IR TARPTAUTINIŲ LYGMENIU

Šiame ataskaitos skyriuje aptariama kokybės užtikrinimo plėtotė Europoje ir ją veikiančios tarptautinės tendencijos.

3.1. Sparčiai auga Europos kokybės užtikrinimo infrastruktūra

Didėjantis kokybės užtikrinimo agentūrų skaičius spartino kokybės užtikrinimo tinklų plėtotę. Komisija remia 2000 m. sukurtą Europos kokybės užtikrinimo asociaciją (ENQA)¹². Jos narių skaičius sparčiai išaugo – dabar asociacijai priklauso 48 nariai iš 23 šalių. Vadinamoji E4 grupė pasiūlė Europos kokybės užtikrinimo standartus ir gaires, kurie buvo priimti 2005 m. Ši grupė taip pat rengia seminarus įvairiems kokybės užtikrinimo klausimams nagrinėti. Aktyvios Vidurio ir Rytų Europos arba Šiaurės Europos regioninės agentūrų grupės. Europos akreditavimo konsorciumas (ECA)¹³, kuriam priklauso 15 organizacijų iš 10 šalių, aktyviai siekia, kad jo nariai pripažintų vieni kitų priimamus akreditavimo sprendimus.

⁹ *Bologna with Student eyes*, ESU, 2009 m.

¹⁰ Grupę sudaro Europos kokybės užtikrinimo tinklas (ENQA), Europos universitetų asociacija (EUA, www.eua.be), Europos studentų sąjungos (ESU, www.esib.org) ir Europos aukštojo mokslo institucijų asociacija (EURASHE, www.eurashe.eu).

¹¹ Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistema (ECTS).

¹² www.enqa.eu.

¹³ www.eacaconsortium.net.

Geroji patirtis

ECA konsorciui priklausančių akreditavimo agentūrų bendradarbiavimu pagrįstas tarpusavio pasitikėjimas padėjo sudaryti pirmuosius dvišalius akreditavimo sprendimų pripažinimo susitarimus bei paskelbti tuos sprendimus plačiai visuomenei internete – Europos Komisijos finansuojamoje duomenų bazėje Qrossroads¹⁴.

Europos kokybės užtikrinimo agentūrų registras (EQAR)¹⁵ – svarbi nauja Europos kokybės užtikrinimo institucija. Šį juridinį asmenį Komisijos remiama 2008 m. įsteigė E4 grupė, taip atsiliepdama į 2007 m. Londone susitikusių vadinamųjų Bolonijos ministrų raginimą ir vadovaudamasi 2006 m. rekomendacijoje išdėstytais principais. Registru jau naudojasi EAME veikiančios agentūros, kurios gali įrodyti besilaikančios Europos standartų ir gairių. Tą įrodžiusiems pilnateisiams ENQA nariams taikoma supaprastinta priėmimo tvarka, tačiau agentūros gali kreiptis ir tiesiai į EQAR. Priimti agentūrą ar ne sprendžia Registro komitetas, kurio narius skiria E4 grupė ir kitos suinteresuotosios šalys. EQAR narėmis gali tapti ir vyriausybės, tačiau jos Komitete turės tik stebėtojų statusą. Pirmųjų dviejų registracijos etapų, vykusių 2008 m. gruodžio mėn. ir 2009 m. balandžio mėn., rezultatas – devynių ENQA narių priėmimas į EQAR. Netrukus narių turėtų pagausėti.

Sparti Europos kokybės užtikrinimo infrastruktūros plėtotė pastaraisiais metais buvo vykdoma vadovaujantis 2006 m. rekomendacija ir Bolonijos procesu. Vis dėlto šioje srityje yra daugybė dalyvių, todėl, norint padidinti sistemos skaidrumą, reikėtų peržiūrėti kai kuriuos aspektus. Pavyzdžiui, nedidelėse švietimo bendruomenėse veikiančios agentūros už savo teritorijos ribų susiduria su nepasitikėjimo problema. Kai kurios agentūros nerimauja, kad jų narystė ENQA ar net įsiregistravimas EQAR nebus pakankamas abipusio pasitikėjimo pagrindas. Tačiau toks pasitikėjimas yra būtinas visos EAME skaidrumo ir patikimumo garantas.

Dėl didžiulės agentūrų ir tinklų įvairovės sistemą gali būti sunku suprasti ir naudoti. Pagrindinis narystės tiek ENQA, tiek EQAR reikalavimas – Europos standartų ir gairių laikymasis. Todėl vienos iš šių institucijų nariai neretai priklauso ir kiti. Kad EAME turėtų aiškią ir vartotojams pritaikytą kokybės užtikrinimo sistemą, prireiks kur kas daugiau pastangų. Kol kas daugeliu atveju lieka neaišku, ar vienos šalies akreditacija (net jei ją suteikia registruotos agentūros) gali būti pripažįstama kitoje. Taip pat neaišku, kaip galima užkirsti kelią piktnaudžiavimui akreditacijomis, pavyzdžiui, kai keliose šalyse veikianti aukštojo mokslo institucija ne visuose padaliniuose užtikrina tokį kokybės lygį, už kokį gauta akreditacija. Čia praverstų griežtesnės sąlygos, nes pasitikėjimą Europos kokybės užtikrinimo sistema gali griauti nepatikimos agentūros įtraukimas į Registrą ar registruotos agentūros akreditacija silpniausioms AMI.

¹⁴ www.qrossroads.eu.

¹⁵ www.eqar.eu.

Geroji patirtis

Jėgų sutelkimas: NVAO yra bendra Nyderlandų ir Flandrijos (Belgija) kokybės užtikrinimo agentūra. Šiose teritorijose vartojama ta pati kalba, tačiau veikia labai skirtingos aukštojo mokslo ir mokslinių laipsnių sistemos. Bendra agentūra užtikrina didesnius vertinimo išteklius ir didesnę NVAO¹⁶ kokybės ženklų patikimumą.

Objektyvumo didinimas: Austrijos akreditavimo taryboje vertintojais dirba daugiausiai užsieniečiai, o didžioji dalis sprendimų priėmėjų taip pat nėra austrai. Taip užkertamas kelias įtarinėjimams, kad slapti interesai gali paveikti akreditavimo sprendimus ir padidinamas tarptautinis agentūros¹⁷ patikimumas.

3.2. Europinis kokybės užtikrinimo matmuo dar neišplėtotas

2006 m. rekomendacijoje valstybės narės raginamos suteikti AMI galimybę gauti akreditaciją (ar kitą kokybės ženklą) užsienyje registruotose agentūrose. Tai galima pasiekti tik užtikrinant tam tikras sąlygas:

- reikia suteikti pakankamą autonomiją AMI, kad jos galėtų kokybės ženklą gauti užsienyje;
- agentūros turi sugebėti, galėti ir norėti veikti tarptautiniu mastu;
- nacionalinės vyriausybės ir kokybės užtikrinimo agentūros turi pripažinti registruotas kitų šalių agentūras ir jų sprendimus.

Išskyrus pavienius dėstomuosius dalykus ir kai kurias jungtinio mokslo laipsnio programas, kol kas yra vos keletas užsienio agentūrų įvertinimo ar akreditacijos siekiančių AMI pavyzdžių. Tik kelios vyriausybės (vienas iš pavyzdžių – Nyderlandai) atvėrė nacionalinę kokybės užtikrinimo rinką užsienyje registruotoms agentūroms. EAME veikiantys universitetai, norintys gauti tam tikro dėstomojo dalyko kokybės ženklą, dažniausiai kreipiasi į JAV agentūras, kaip antai ABET¹⁸ ir AACSB¹⁹. Vis dėlto, vis daugiau agentūrų rengiasi kokybės užtikrinimo veiklai už savo šalies ribų.

Geroji patirtis

Inžinierius ir kitus technikos specialistus rengiančios kelių šalių aukštosios mokyklos yra gavusios Prancūzijos inžinierių komisijos (French Commission du Titre d'Ingénieur (CTI)) akreditaciją. Be to, CTI drauge su kitomis agentūromis yra atlikusi bendrus vertinimus ir (arba) akreditacijas. Vokietijos agentūra ACQUIN yra akreditavusi įvairių šalių verslo mokyklas. Vokietijos AMI domisi Šveicarijos agentūros (OAQ) teikiamomis kokybės audito paslaugomis.

Nuo 1998 m. sėkmingai taikomi du Europos kokybės ženklai: vadybos studijoms skirtas EQUIS²⁰ ir Europos universitetų asociacijos institucijų vertinimo programa (IEP)²¹. Abu šie ženklai skiriami veikiau institucijoms nei pavienėms programoms, o vertinimo komisijos –

¹⁶ www.nvao.net.

¹⁷ www.akkreditierungsrat.at.

¹⁸ http://www.abet.org/the_basics.shtml.

¹⁹ <http://www.aacsb.edu/>.

²⁰ <http://www.efmd.org>.

²¹ <http://www.eua.be/events/institutional-evaluation-programme/home>.

griežtai tarptautinės. Abu šie ženklai sulaukia vis didesnio kitų pasaulio šalių institucijų dėmesio. Remiantis teminių chemijos ir inžinerijos tinklų veikla, neseniai pradėtos įgyvendinti kelios naujos Komisijos remiamos iniciatyvos, skirtos konkretiems dėstomiesiems dalykams. Panaši iniciatyva planuojama muzikinio švietimo srityje.

Geroji patirtis

Vadinamasis eurochemijos ženklas pirmiausia buvo suteiktas bakalauro studijų programai, vėliau – magistrantūrai ir doktorantūrai. Jį nustatytus standartus atitinkančioms programoms suteikia pats tinklas „Eurochemistry“²².

Ženklas EUR-ACE suteikiamas bakalauro ir magistro inžinerijos studijų programoms. Europos lygmeniu nustatytus standartus taiko nacionalinės kokybės užtikrinimo agentūros, įgaliotos atlikti nacionalinį akreditavimą ir išduoti EUR-ACE ženklus. Jau išduoti keli šimtai šių ženklų, nors juos kol kas teikia vos septynios nacionalinės agentūros²³.

Tarptautinis kokybės užtikrinimas tebelieka gana ribotas. Taigi, kol kas sukaupta pernelyg mažai suinteresuotosioms šalims, visų pirma studentams, aktualios palyginamos informacijos, kad būtų galima lengviau nuspręsti, kur ir ką studijuoti.

3.3. Tarptautinės tendencijos – vis labiau siekiama skaidrumo

Įvairiuose pasaulio regionuose susiformavo keletas naujų kokybės užtikrinimo tinklų – kai kuriais atvejais remtasi Europos pavyzdžiu. Tarptautinis aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo agentūrų tinklas (INQAAHE)²⁴ padėjo suintensyvinti pasaulinio masto dialogą kokybės užtikrinimo klausimais.

Dar vienas svarbus pasiekimas tiek Europos, tiek pasauliniu lygmeniu – dažnesnis tarptautinis universitetų reitingavimas. Aukštojo mokslo bendruomenė dažnai kritikuoja aukštųjų mokyklų reitingus dėl metodologinių trūkumų ir pernelyg siauro požiūrio (t. y. per daug dėmesio skiriama tikslųjų ir gamtos mokslų tyrimams ir ignoruojamos humanitarinių ir socialinių mokslų sritys bei mokymo ir bendruomenės informavimo veikla). Nepaisant šių trūkumų, reitingai gali būti naudinga AMI ir jų siūlomų programų palyginimo priemonė. Europos Komisija neseniai pradėjo galimybių tyrimą, susijusį su siekiu parengti naują daugiaaspektę ir atitinkamai pritaikytą globalią universitetų reitingavimo sistemą²⁵. 2009 m. Bolonijos ministrų konferencijoje²⁶ buvo paraginta plėtoti skaidrumo priemones išsamiai konsultuojantis su suinteresuotosiomis šalimis.

Tolesnė Europos kokybės užtikrinimo plėtotė turėtų būti vykdoma atsižvelgiant į šias tendencijas.

4. IŠVADOS IR SIŪLYMAI DĖL TOLESNĖS KOKYBĖS UŽTIKRINIMO PLĖTOTĖS EUROPOJE

Per pastaruosius keletą metų Europos kokybės užtikrinimo sistema gerokai patobulėjo tiek vidinio Europos AMI kokybės užtikrinimo, tiek institucijų ir programų išorės vertinimo ir

²² <http://ectn-assoc.cpe.fr/chemistry-eurolabels/default.htm>.

²³ <http://www.enace.eu>.

²⁴ <http://www.inqaahe.org>.

²⁵ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm.

²⁶ Leveno ir Naujojo Leveno komunikatas, 2009 m. balandžio mėn., <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/>.

akreditavimo atžvilgiu²⁷. Atsirado daug naujų kokybės užtikrinimo agentūrų ir tinklų, vis plačiau informuojama apie Europos kokybės užtikrinimo standartus ir gaires, daugėja agentūrų, besirengiančių užsiimti kokybės vertinimo veikla užsienyje. Nepaisant šių teigiamų tendencijų, prireiks daugiau pastangų, kad 2006 m. rekomendacija būtų visiškai įgyvendinta.

4.1. Kokybės užtikrinimo infrastruktūros gerinimas

Kai kuriuos Europos kokybės užtikrinimo infrastruktūros aspektus reikėtų aptarti išsamiau – tik taip bus galima užtikrinti didesnę agentūrų tarpusavio pasitikėjimą ir pakankamą skaidrumą vartotojams ir visuomenei. Kokybės užtikrinimo agentūrų veikla yra palyginti naujas EAME bruožas. Kad įgytų suinteresuotųjų šalių pasitikėjimą, jos turės pademonstruoti autonomiškumą ir profesionalumą. Be to, jos turės įtikinti kitas Europos suinteresuotąsias šalis, kad užtikrina pakankamą palyginamumą, nes tai labai svarbi abipusio mokslo laipsnių pripažinimo ir studentų judumo skatinimo prielaida.

Komisija pripažįsta, kad gali būti prikurta per daug pernelyg mažų agentūrų. Todėl gali prireikti apsvarstyti galimą tam tikrų agentūrų sujungimą per veikiančius Europos kokybės užtikrinimo tinklus (ENQA, ECA). Pavyzdžiui, agentūras būtų galima jungti atsižvelgiant į regioninį artumą ar kalbinius panašumus. Agentūros galėtų apsvarstyti galimybę išplėsti savo veiklą, kad būtų geriau atsižvelgiama į mokymąsi visą gyvenimą, nuotolinį ir e. mokymąsi, profesinį, tarptautinį ir privatų aukštąjį mokslą.

Aiškesnis ENQA, EQAR ir Europos akreditavimo konsorciumo (ECA) uždavinių pasiskirstymas, daugiau dėmesio skiriant kokybės užtikrinimo sistemų naudotojų naudai, galėtų padidinti Europos kokybės užtikrinimo infrastruktūros veiksmingumą. EQAR prioritetu būtų galima laikyti nesudėtingos interneto prieigos prie įvertintų Europos institucijų ir programų sąrašo galimybę. Europos Komisijos remiamos ECA sukurta duomenų bazė *Qcrossroads* gali tapti naudinga atskaitos tašku kuriant kur kas didesnę duomenų bazę. Glaudus bendradarbiavimas su NARIC-ENIC²⁸ tinklu padėtų padidinti duomenų bazės teikiamą naudą pripažįstant kvalifikacijas ir skatinant judumą.

4.2. Europos standartų ir gairių peržiūra

Europos standartus ir gaires reikėtų plėtoti toliau, kad kokybės užtikrinimas labiau atitiktų EAME vystymąsi, kaip numatyta 2006 m. rekomendacijoje. Šioje veikloje turėtų dalyvauti agentūros ir kitos kokybės užtikrinimu besidominčios šalys, dalyvaujančios Bolonijos procese. Reikėtų atsižvelgti į šiuos tris aspektus:

- (1) EAME pagrindinis kokybės reikalavimas turėtų būti trijų pakopų struktūros išlaikymas. Tai atitiktų Europos kvalifikacijų sąrangos (EKS) ir 2005 m. priimtos EAME kvalifikacijų sistemos reikalavimus²⁹. Gairėse reikėtų aiškiau aptarti diplomo priedą ir Europos kreditų perkėlimo sistemą, kadangi daugumoje šalių jie dar nėra visapusiškai taikomi.
- (2) EAME kokybės standartai turėtų apimti tokius prioritetus, kaip gebėjimas įsidarbinti ir judumas (atsižvelgiant į 2009 m. Bolonijos ministrų komunikate nustatytus judumo siekius).

²⁷ *Trends V, op. cit.*

²⁸ <http://www.enic-naric.net>.

²⁹ <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/qf/overarching.asp>.

- (3) AMI vidinių kokybės užtikrinimo sistemų standartai gali būti aktualūs ir kitose srityse, kaip antai teikiant bendrąsias paslaugas studentams³⁰, konsultuojant studentus ir AMI darbuotojus karjeros klausimais³¹, plėtojant finansinio valdymo gebėjimus ir įgyvendinant Europos mokslininkų chartiją ir Mokslininkų priėmimo į darbą elgesio kodeksą³².

4.3. Stipresnis europinis matmuo užtikrinant kokybę

Kad AMI turėtų galimybę pasirinkti agentūrą iš registruotų agentūrų sąrašo, kaip numatyta 2006 m. rekomendacijoje, reikėtų parengti daugiau Europos kokybės ženklų. Jie galėtų būti grindžiami platesnėmis sritimis, o ne siaura profesine specializacija; juos teikti galėtų pavienės specializuotos agentūros arba į nacionalinį atitinkamos srities vertinimą atsižvelgiančios agentūros. Komisija remia tokių iniciatyvų plėtotę³³.

Nacionalines kokybės užtikrinimo agentūras reikėtų skatinti plėtoti veiklą ir siekti sprendimų pripažinimo už savo šalies ribų, pavyzdžiui, susitariant dėl abipusio pripažinimo. AMI turėtų būti skatinamos naudotis užsienyje įsikūrusių agentūrų paslaugomis. Galbūt prireiks išsamiau išaiškinti nacionalinių akreditavimo procedūrų perkeliamumą EAME bei tarptautinio aukštojo mokslo kokybės užtikrinimą EAME. Atsižvelgiant į tai, kad studijos, po kurių suteikiamas jungtinis arba dvigubas mokslo laipsnis, Europoje tampa vis dažnesnės, praverstų aiškūs, daugkartinio akreditavimo išvengti padedantys principai.

Komisija remia kokybės užtikrinimo priemonės papildančių skaidrumo užtikrinimo priemonių (visų pirma tokių, kurios padėtų palyginti AMI ir jų programų kokybę) plėtotę. Tarp tokių priemonių – minėtas galimybių tyrimas, susijęs su siekiu parengti naują daugiaaspektę ir atitinkamai pritaikytą universitetų reitingavimo sistemą³⁴.

Tarptautinę aprėptį ir EAME patikimumą galima toliau stiprinti kokybės užtikrinimo srityje bendradarbiaujant su kitais pasaulio regionais. Tai buvo pabrėžta pirmojo Naujajame Levene vykusio Bolonijos politinio forumo pareiškimė, kuriame kokybės užtikrinimas laikomas konkrečios 46 Bolonijos procese dalyvaujančių šalių ir kitų pasaulio šalių bendradarbiavimo sritimi³⁵.

Šioje ataskaitoje Komisija pabrėžė teigiamas aukštojo mokslo kokybės užtikrinimo tendencijas ir drauge pasiūlė tolesnių diskusijų klausimų ir tobulėjimo galimybių. Komisija norėtų paraginti visas suinteresuotąsias šalis išnagrinėti šią ataskaitą ir užtikrinti tinkamą 2006 m. rekomendacijos įgyvendinimą. Komisija džiaugsis galėdama 2012 m. ataskaitoje pranešti apie tolesnę pažangą šioje srityje.

³⁰ *Bologna with Student eyes*, ESU, 2009 m.

³¹ Leveno ir Naujojo Leveno komunikatas, *op. cit.*

³² http://ec.europa.eu/eracareers/pdf/am509774CEE_EN_E4.pdf.

³³ http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc910_en.htm.

³⁴ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc62_en.htm.

³⁵ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/forum/Bologna_Policy_Forum_Statement_29April2009.pdf.